

* ZPRÁVY - MATERIÁLY - KRONIKA *

Dialog kultur v diskusi

V návaznosti na vědecký seminář věnovaný problematice **dialogu kultur** na prahu třetího tisíciletí¹ proběhla dne 12. 11. 2002 na **Katedře slavistiky PdF UHK v Hradci Králové** – ve spolupráci se **Společností Franka Wollmana při FF MU v Brně** – vědecká konference s mezinárodní účastí. Třicet přednesených referátů a sdělení (zástupců řady českých univerzitních pracovišť, ale i hostů ze Slovenské republiky, Polska a Ruské federace) potvrdilo tušenou skutečnost, že zastřešující název „dialogu kultur“ v sobě tají širokou paletu vysoce aktuálních problémů a námětů (ne nadarmo se mj. začíná už hovořit nejen o „dialogu“, ale přímo o „polylogu“ kultur), které samozřejmě není možno v průběhu jednodenního setkání nejen vyřešit, ale dokonce ani jednoznačně pojmenovat. Konference, v níž se pracoviště 'mladé' hradecké slavistiky uchází o založení jisté tradice podobných setkávání, si samozřejmě především kladla za cíl provokovat diskusi k dané problematice, s vědomím, že zdaleka nejde o záležitosti zcela nové, ale především o objektivní nutnost věnovat jim pozornost v kvalitativně se měnících podmínkách občanské společnosti, „renaissance“ široce pojímaného filologického bádání a jeho svobodně se rozvíjejících interdisciplinárních spojitostí nejen s komparatistickou, translatologickou a lingvodidaktickou problematikou, ale i s úzce navazujícími sociálními, filozofickými a obecně kulturologickými impulsy.

„Mantinely“ podobných zájmů výstižně naznačily už dva vstupní referáty plenárního zasedání konference. **Prof. PhDr. I. Pospíšil, DrSc.** (ved. Ústavu slavistiky FF MU v Brně, mj. i předseda Českého komitétu slavistů a spolupořádající Společnosti Franka Wollmana) se ve svém referátě *Několik úvah o dialogu obecně a o dialogu kultur zvláště a o jejich místě v literární vědě* kompetentně a inspirativně zamyslel nad podstatnými stimuly dialogu, zejména nad jeho potenciálními zdroji *názorových střetů*, nad jeho imanentní schopností působit jako *nástroj změny* i nad „makrokosmem“ provokativních otázek, jejichž řešení právě dialog (nejen v obklopujícím nás „světě ze slov“) ovlivňuje.

PhDr. L. Rejmánková, CSc., (Hradec Králové) nastínila se zasvěceným nadhledem opírajícím se nejen o zkušenosti české a ruské, ale i anglosaské vědy (*O některých přístupech ke zkoumání „dialogu kultur“*) základní pojmy problému dialogu, mj. i aktu-

¹ Srov. k tomu sborník: *Dialog kultur I.* (Editor O. Richterek). PdF UHK, nakl. Otfis Ústí n. Or. 2002.

ální možnosti jeho aplikace na širokou oblast moderní lingvodidaktiky a výuku cizích jazyků.

Její analýza, která se dotýkala i některých poznatků vyplývajících ze strukturního a komunikativního přístupu k současnému stavu jazyka, k jeho sociálně kulturním komponentům a normám z hlediska potřeb interkulturního dorozumívání, ale i předpokladů rozvoje sociokulturní kompetence studentů a žáků ve výuce cizích jazyků, byla podnětná pro následující práci **lingvodidaktické a lingvistické sekce**. Prosazovalo se v ní důsledně **konfrontační hledisko**, v němž šlo např. o vzájemné porovnávání češtiny, polštiny, ruštiny, slovenštiny, ukrajinštiny, bulharštiny, a také o realie typické pro nositele a uživatele jednotlivých jazyků. Příspěvky sekce lze rozčlenit do několika tematických okruhů: *metodologie výzkumu řečové integrace*; otázky *slovotvorby* a změny v ní, charakteristika *pojmenování v jednotlivých oblastech*; problematika *formování a změn gramatických kategorií*; *pregraduální příprava* posluchačů rusistiky (nejen u magisterského studia učitelství, ale i bakalářského a magisterského studia překladatelství a při realizaci celoživotního vzdělávání) v návaznosti na aktuální problémy vyplývající z nových geopolitických podmínek.

V první části jednání zazněly referáty **doc. PhDr. E. Vysloužilové, CSc.**, (FF UP Olomouc) *Sociokulturní komponenta translatické kompetence* a **doc. PhDr. A. Brandnera, CSc.**, (FF MU Brno) *Zvláštnosti vyjádření kategorie rodu u životných substantiv v ruštině a češtině*. Následovala dvě vystoupení zástupců hostitelského pracoviště: **Doc. I. Svincová, CSc.**, (PdF UHK Hradec Králové): *O некоторых особенностях языка реклам*, a **doc. PhDr. S. Pastyřík, Ph.D.**, (PdF UHK Hradec Králové): *K obsahu a formě slovanských pranostik*. Konfrontačně komparativním hlediskům věnovali pozornost i další účastníci: **PaedDr. R. Grenarová** (FF MU Brno): *Ruská a česká antroponyma v ustálených jednoduchých přirovnáních*; **PhDr. J. Ruferová, Ph.D.**, (PdF UHK Hradec Králové): *Ekvivalenty konstrukcí s předložkovým instrumentálem* (s prioritní rusko-českou konfrontační orientací). Nepochybně inspirativní byla vystoupení s polonistickou přístupovou optikou: **PhDr. I. Dobrotová, Ph.D.**, (FF UP Olomouc): *Ke změnám slovtvorného systému polštiny*; **Dr. A. Charziarek** (SU Katowice): *Коммуникативно-прагматическая природа обращений в польском, русском и чешском языках*; **Dr. D. Tkaczewski** (SU Katowice – FF UP Olomouc): *„Modne imiona“ – tendencje w nadaniu imion dzieciom w Polsce i w Czechach w ostatniej dekadze*. Společný příspěvek **PhDr. A. Rangelové, CSc.**, (ÚJČ ČAV Praha) a **PhDr. L. Janovce** (PdF UK Praha) - *Metodologie výzkumu řečové integrace cizinců v oblasti lexikální*, byl zaměřen víceméně metodologicky (týkal se mj. problému, který je součástí řešení grantu vypsánoho MV ČR). V malém bloku byla zastoupena vyhraněněji i tematika lingvodidaktická: **Mgr. J. Svobodová, CSc.**, (FPE ZČU Plzeň): *Učební plán (jazyková cvičení) a rozvoj řečových kompetencí* (s aktuálním zapojením moderní didaktické technologie); **Mgr. B. Burešová** (FPE ZČU Plzeň): *Bloková výstupová praxe studentů*. Konfrontačnímu srovnávání zůstal věrný i příspěvek **Mgr. I. Lemešková** (FF UK Praha): *Мотив «муж на свадьбе своей жены» в славянском песенном фольклоре – время и пути распространения*, který se věnoval otázkám realii zachyceným ve slovanských lidových písních (a to relativně rozšířenému motivu světové lidové tvořivosti – návratu muže domů v den nové svatby jeho ženy).

V literárněvědné a kulturologické sekci konference bylo možno přednesenou a diskutovanou škálu problémů i námětů rozdělit (s respektováním pochopitelných obsahových i konotačních přesahů) přibližně do dvou až tří oblastí. Zobecněnější pohledy přinesl **Prof. PhDr. M. Mikulášek, DrSc.**, (*Fenomén „vnitřní formy“ a „dialogu“ v umění hermeneutické interpretace*; FF OU Ostrava) zejména směrem k zamyšlení nad uměním interpretace literárních artefaktů a **Prof. PhDr. M. Zahrádka, DrSc.**, (*O problémech výzkumu rusko-českých literárních vztahů v nedávné minulosti a dnes*), který v časovém odstupu kriticky zhodnotil formy i obsah dialogu české a ruské kultury v uplynulém půlstoletí. Relativně velká pozornost byla věnována rovněž jednak **komparativním** otázkám (srov.: **doc. PhDr. Anton Eliáš, CSc.**, FF UK Bratislava – *Podoby antiteticity v poézii J. Kráľa, K. H. Máchu a vrcholných predstaviteľov ruského romantizmu*; **doc. PhDr. P. Poslední**, UHK Hr. Králové – *České motivy Romana Wysohlada*; **PhDr. L. Petraško, Ph.D.**, FF PU Prešov – *Ján Bocaticus – dolnolužický rodák, slovenský humanista*; **Mgr. J. Komendová**, FF UP Olomouc – *Reflexe cizích kultur v „Putování“ igumena Daniila a „Putování za tři moře“ Afanasije Nikitina*; **Mgr. J. Vorel**, FF OU Ostrava – *Desakralizace prostoru v Zeyerově novele Dům u tonoucí hvězdy a v Bělého románu Petrohrad*; **Mgr. J. Kostincová**, UHK Hr. Králové – *Poustečna jako věž ze slonoviny? Odras českého kontextu v tvorbě básníků Skitu*; případně ještě **PhDr. H. Bendová**, FHS Upa Pardubice – *Písnová kultura bardů*), jednak pak konkrétněji **translatologické** problematice, která mj. akcentovala nezastupitelnou úlohu uměleckého překladu ve formování i naplňování mezikulturního dialogu (srov. **doc. PhDr. C. Kučera, CSc.** – UJEP Ústí n. L. – *Česko-německý dialog – německé pověsti z Čech v českých překladech*; **doc. PhDr. O. Kovačičová**, FF UK Bratislava – *Variácie dialógu kultúr v umeleckom preklade – na materiále prekladu poézie M. Rífusa do ruštiny*; **PhDr. R. Hříbková, CSc.**, PdF UK Praha – *Dva ruské překlady Babičky B. Němcové*; **Prof. PhDr. O. Richterek, CSc.**, UHK Hr. Králové – *Dialog kultur v českém překladovém transferu metafory Ivana Bunina*).

Očekávaná „slavistická“ optika celého jednání konference tak překvapivě zahrnovala relativně velký kulturologický a filologický „areál“, vytvářeny bipolárními, ale i multikulturními vztahy mezi českým, slovenským, ruským, polským, lužicko-srbským a německým středoevropským kontextem – v synchronním i diachronním přístupovém pohledu. Je možno se oprávněně domnívat, že hradecké setkání, na němž potěšitelně participovali i představitelé mladší generace, spolu se sborníkem (který pořádající pracoviště hodlá návazně vydat) se může stát pozitivním impulsem k širší diskusi, již dialog kultur na prahu třetího tisíciletí nabízí.

Jana Rufferová, Oldřich Richterek